

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№10

2025
oktyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
INTERNATIONAL
COPERNICUS

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 832 sahifa.
2025-yil, oktyabr,

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHON MOLIYA TIZIMIDA “YASHIL” MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANISHINING MUAMMOLARI VA SHARTLARI	12
Quliyev Begimqul Melikovich	
EKOLOGIK MIGRANTSIYANI MINTAQAVIY MIQYOSDA MUVOFIQLASHTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI	18
Bahtiyor Ismoilov Ulug‘bek o‘g‘li, Kadirova Zulayxo Abduxalimovna	
O‘ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH HOLATI	25
Davletova Nilufar Tulanovna	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA MINTAQANI IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	30
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	37
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
MAHALLIY XOMASHYO BAZASIDAN FOYDALANISH ORQALI ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	46
Sultanov Dilshod Normamatovich	
IQTISODIYOTI RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	50
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
O‘QITUVCHILAR VA TALABALAR UCHUN INNOVATSION TA’LIM DASTURLARINI ISHLAB CHIQISHDA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUV MEXANIZMLARI	62
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA’RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQLARNING ILMIY-TADQIQOTLAR SHARHI	68
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li	
RESPUBLIKA IQTISODIY TARAQQIYOTIDA OLIY TA’LIMNI MODERNIZATSIYA QILISH VA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINING O‘RNI	74
Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich	
DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	80
O. Nurmuradov	
ICHKI AUDIT SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA BUXGALTERIYA MA’LUMOTLARINING ICHKI AUDIT JARAYONIDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING AHAMIYATI	85
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li, Muxitdinov Shoxijaxon Xudoyor o‘g‘li	
XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	90
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
KORPORATIV TUZILMALARDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA’MINLASHNING AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI ROLI	95
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Raxmatov Faxriddin Xasanovich	
GLOBAL RIVOJLANISH JARAYONIDA SUG‘URTA XIZMATLARINI ISLOH QILISH MASALALARI	99
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o‘g‘li	

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	103
<i>Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li</i>	
BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINING AHAMIYATI	109
<i>Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich</i>	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО ПРЕИМУЩЕСТВА НА РЫНКЕ ТРУДА	115
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
RESURSLARNI SOLIQQA TORTISHGA OID TADQIQOTLARNING NAZARIY TAHLILI	123
<i>Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich</i>	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH: XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA PROGRESSIV TARIFLARNI LOYIHALASH	129
<i>Abduraimova Nigora Abdugapparovna</i>	
DAVLAT RAQAMLI LOYIHALARI: UZINFOCOMNING TA'LIM TIZIMI VA IQTISODIY SAMARADORLIKKA QO'SHGAN HISSASI	134
<i>Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li</i>	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ПАСПОРТОВ В ПРОМЫШЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	140
<i>Мансурова Сайёра Бахтияровна</i>	
BANK XIZMATLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	148
<i>Xolikova Oydin Olimjonovna</i>	
PNEVMOMEXANIK YIGIRISH TEXNOLOGIYASI XUSUSIYATLARI	153
<i>Jumaniyazov Kadam, Salimov Shuhrat Halimovich, Nazarov Ramazon Anvarovich</i>	
GREEN INDUSTRY AND THE ECONOMY OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY CONSTRUCTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S OPPORTUNITIES	158
<i>Mansurova Sayyora Bakhtiyor kizi</i>	
TELEKOMMUNIKATSIYA SOHASINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI	166
<i>Suyunov Asror Baxtiyorovich</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINING MIKRO VA MAKRO TUZILMALARI, ULARNING FUNKSIONAL METADOLOGIK TAMOIYILLARI	171
<i>Z.Teshayev</i>	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARNI BOSHQARISHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	176
<i>Ismailov Allayor Rashidovich</i>	
MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHDA ISHLAB CHIQRISH XARJATLARINI OG'ISHISHLARI VA ULARNI TAQSIMLASH	183
<i>Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li</i>	
ПОВЫШЕНИЕ СТОИМОСТИ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОБЪЕКТОВ НА ОСНОВЕ АУТСОРСИНГА	186
<i>Исмагулова Гульмира Нуралиевна</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYASI	193
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY MEXANIZMLARI	198
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLARNI JALB QILISHDA XALQARO TAJRIBA	203
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmamat o'g'li</i>	

MEHNATGA LAYOQATLI TRANSPORT SOHASIDAGI AHOLINI ISH O'RINLARI BILAN TA'MINLANGANLIK HOLATINI TAHLILI	207
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
TO'QIMACHILIK SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MODELI	212
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI DIVERSIFIKATSIYASI VA GAROV TA'MINOTI SIFATINING BANK BARQARORLIGIGA TA'SIRI	220
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
O'ZBEKISTON - 2030 STRATEGIYASI DOIRASIDA TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	226
Norova Nozima Nabiyeвна	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMATLARNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING KLASSTERLI MEXANIZMI TAHLILI	232
Odambayev Oybek Ravshanbek o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV TUZILMALARIDA MOLIVAVIY MUNOSABATLARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	236
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
XALQARO SAVDONING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	242
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIVALASHTIRISHNING YANGI TIZIMINI JORIY ETISHGA QARATILGAN NAZARIY JIHATLAR	247
Dusanov Salim Mamarasulovich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	254
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
DAVLAT TA'LIM TASHKILOTLARIDA QURILISH XARAJATLARI HISOBINI YURITISH	262
Ostonokulov Azamat Abdukarimovich	
РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ ИНТЕГРАЦИИ КРЕАТИВНЫХ ИНДУСТРИЙ В ТУРИСТИЧЕСКУЮ ИНФРАСТРУКТУРУ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН	273
Хошимова Камилла Навфал қизи	
A NEW STAGE IN THE APPLICATION OF MARKET MECHANISMS TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY	285
Ibrayim Maxkamov	
RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	291
Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
QASHQADARYO VILOYATI IQTISODIYOTIDA DXSH ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINING SHAKLLANISHI	297
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH	301
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЦИФРОВЫХ ПОДХОДОВ В НАЛОГОВОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	306
Элбаева Мукаддас Рашидовна	
СИНТЕЗ НЕЧЕТКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕПЛОЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	311
Бахриева Хуршида Аскарходжаевна, Сафаров Шохрух Шарофович, Бахрамов Муҳаммадали Ералиевичасистент	
ШАНХАЙСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК КАТАЛИЗАТОР ДОСТИЖЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	319
Базарова Гулнора Гуламовна	

O'ZBEKISTON KORXONALARINING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA BANK KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	323
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QUESTIONS ABOUT THE STUDY OF PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF APPLICATION OF LOADING AND EXTRACTING EQUIPMENT	327
Azamat Umirzokov	
MATOLARNING HAVO O'TKAZUVCHANLIGI KORRELATSION TAHLILI	334
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINI SUG'URTALASHNING AFZALLIKLARI	339
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
IKKI QATLAMLI ARALASH TOLA TARKIBLI TRIKOTAJ TO'QIMASINI OLIISH USULI	343
Usnatdinova Elmira Faxratdinovna, Mirusmanov Baxtiyor, Abdurahimova Fazilat Abdullayevna	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARIDA ENG ILG'OR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINING OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	347
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
IMPACT OF FOREIGN INVESTMENTS ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN: CROSS-SECTORAL ANALYSIS	354
Jumayeva Kamola Azimjonovna, Khasanova Iroda Azizbek kizi	
KORXONA INVESTITSION FAOLLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI XUSUSIDA	362
Ilyasova Barno Axmadovna	
MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI O'ZLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	371
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH ASOSIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	378
Raximov Eshmurod Normuradovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	385
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY KONSEPTUAL MEKANIZMLARI	392
Jalolov Abbosxon Ravshanxon o'g'li	
TEPKI UZELI KONSTRUKTIV XOSSALARI TAHLILI	398
Bozorova Farida Maxmudjonovna	
НЕОБХОДИМОСТЬ ОБЪЕДИНЕНИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГА НА НЕФТЕПРОДУКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	405
Пулатов Дилшод Хақбердиевич, Маматкулов Салимжон Рахмонкулович, Хужамурадов Аброрбек Рўзимурат ўғли, Воронин Сергей Александрович, Абдиев Мансур Мусурмонович	
OLIY TA'LIMGA INVESTITSIYA SIYOSATI: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLAR	410
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICE NETWORK	416
Bahriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
YANGI O'ZBEKISTON INVESTITSION MUHIT VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	421
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
МНОГОМЕРНАЯ БЕДНОСТЬ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ: ОЦЕНКА ЧЕРЕЗ РАМКУ MPI	426
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
ОЦЕНКА И ОПТИМИЗАЦИЯ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБМЕННОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	430
Норбаева Мухлиса Акрам кизи	

RAQAMLI TO'LOVLAR ASOSLARI VA XAVFSIZLIGI	440
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	444
Xomidov Xojiakbar Adxamovich	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	449
Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna	
O'ZBEKISTONDA STARTAP EKOTIZIMINING SHAKLLANISHI VA BARQAROR RIVOJLANISHI YO'LLARI.....	454
Suleymanova Shoir Alavxanovna	
MILLIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING O'RNI	459
Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi	
MEHNAT BOZORINI OPTIMALLASHTIRISHNING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	464
Botirova Sarvinoz Bobir qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TASHKIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	469
Qurboniyazov Shaxzodbek Karimovich	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH USULLARINING MANBALARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI	474
Boboqulov Akmal Muborakbekovich	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING MOHIYATI VA TURLARI.....	482
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
FISKAL BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQQA TORTISHNING TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	491
Sulaymonov Farrux Shuxratovich	
ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	496
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
BANK MAJBURIYATLARI VA AKTIVLARINING VAQTINCHALIK NOMUTANOSIBLIK LARI RISKINI KAMAYTIRISH	502
Ibrohimov D.M.	
O'ZBEKISTON RAQAMLI PLATFORMALARI FAOLIYATIDA RAQOBAT SIYOSATINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	507
Saparov Islom O'lmasovich	
RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLARINING QISHLOQ XO'JALIGIGA TATBIQI	514
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI KAPITALI TARKIBIDA DAROMAD MANBALARINING ULUSHI VA KAPITALLASHUV JARAYONIDAGI O'RNI	520
Tursunov Mustafo Mirzayevich	
AHOLINI IJTIMOY HIMOYA QILISH TIZIMIDA INSTITUSIONAL HAMKORLIKNING O'ZIGA XOS JIHATLARI TAHLILI	524
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGI	528
Bobojonova Sevara Baxrombek qizi	
MINTAQA SANOATI RAQAMLI XIZMATLAR BOZORIDA TIJORATLASHTIRISHNI "SMART" MODEL I	533
Norov Murodjon Maxmudovich	

TOMORQADAN SAMARALI FOYDALANISH- KAMBAG'ALLIK MUAMMOSINI YUMSHATISHNING MUHIM OMILI	539
Xamidjon Shaxobov	
SUG'URTA KORXONALARIDA REZERVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	544
Najimova Nigora	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHDA XITOY BOZORINING O'RNINI	549
Mardanov Aziz Yusupovich	
THE IMPORTANCE OF GREEN ENERGY IN THE ECONOMY OF FERGANA REGION: CURRENT TRENDS AND PROBLEMS	555
Khayrullaev Zoidjon	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNING UNDIRILISHI BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	559
Mitillayev Ibrohimjon Tursunpulatovich	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	563
Muyassarzoda Fayziyeva	
MOLIYAVIY MEXANIZM SIFATIDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BELGILASHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI	570
Abdullayev Erkinjon A'zamovich	
MAMLAKAT YAIM QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL USULLARI ASOSIDA PROGNOZLASH	578
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
XALQARO TURIZM XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	585
Eshtaev Alisher Abdug'aniyevich, Ivatov Irisbeg	
TASHKILOTDA PR (PUBLIC RELATIONS) XIZMATINING IQTISODIY ROLI VA SAMARADORLIGI	590
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
РОЛЬ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	600
Бекбаева Феруза Бахтиеровна	
BARQAROR MOLIYAVIY RENTABELLIK BANKLARNING DAROMADLILIGINI TA'MINLASH OMILI SIFATIDA.....	606
Umarov Davron Shavkatovich	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR.....	612
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ (LMS) В ОНЛАЙН ОБРАЗОВАНИИ И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ	618
Атабоева Шахризода Равшановна, Бекчанов Бекчан Юлдашевич	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ПЕРСПЕКТИВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	623
Киличева Ф.Б.	
DAVLAT TIBBIYOT MUASSASALARIDA DEBITORLAR VA KREDITORLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	628
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
NARX BELGILASH-IQTISODIY MANFAATDORLIKNING ASOSIY OMILI VA NARXNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	635
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
SUTNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDAGI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAHLIL QILISH.....	639
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	

O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TARIF STAVKALARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI FISKAL BARQARORLIKNI KUCHAYTIRISH (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	644
Rizayev Mirmahmud Xotamjanovich	
IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINING XORIJ TAJRIBASI	652
Akrom Mardiyev	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGI TAHLILI	659
Ulashbayev Shohruh Abdivaxobovich	
CHARACTERISTICS OF APPLYING NEW HETEROCOMPOSITE POLYMER MATERIALS IN ENGINEERING ACTIVITIES	665
Umida Ziyamukhamedova, Mirjalol Abdulakimov	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ «МАХАЛЛАБАЙ»: ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ТЕОРИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	672
Қосимжонов Нозимжон Қозимжон ўғли	
EKOLOGIK AUDITNI TASHKIL ETISHDA RISKLARNI JORIY ETISH TARTIBI	676
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
CORPORATE CULTURE AND ITS ROLE IN TALENT MANAGEMENT	683
Shoyunusova Arofat, Sanjar Mirzaliev	
SIRDARYO VILOYATI SHAROITIDA BIOMASSA ASOSIDA OZUQA ISHLAB CHIQARISH IMKONIYATLARI.....	687
Xazratkulov Niyoz Namazbayevich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ	692
Воронин Сергей Александрович, Азимова Феруза Маликовна	
ENERGETIKA LOYIHALARINI RAQAMLASHTIRISHDA TO'SIQLAR VA IMKONIYATLAR	700
Tilakov Ismoiljon Usmonovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	706
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI BOZORLARNI MONOPOLIYAGA QARSHI TARTIBGA SOLISH MEKANIZMLARI VA TAKOMLLASHTIRISH TAKLIFLARI.....	710
Mingboev Asqar Qandaharovich	
JAHON SEMENT SANOATIDAGI TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	717
Abdujabbarov Alisher Abdullayevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	722
Mufitillayeva Safiya Qodir qizi	
KORXONALAR FAOLIYATINI BAHOLASHDA STATISTIK AXBOROT TIZIMINING O'RNI	728
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR VA ULARNING AGRAR SOHAGA TA'SIRI.....	732
Ortiqov Sulton Davronqul o'g'li	
DIRECTIONS FOR EFFECTIVE ORGANIZATION OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING OF COSTS	736
Pardaeva Shakhnoza Abdinabiyevna	
БОРЬБА С ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКОЙ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	740
Арзиев Шерзод	
REKREATSION TURIZM OBYEKTLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGI: YALTA VA KISLOVODSK SANATORIYALARI MISOLIDA.....	746
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	

KORXONA SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA STRATEGIK REJALASHTIRISH MEZONLARI VA OMILLARINING O'RNI	752
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
ANALYSIS OF INTERACTIVE PLATFORMS THAT DEVELOP MOTIVATION	757
Maksuda Mukhammadovna Jurayeva, Zarnigor To'liqinovna Sattorova	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA KIYIM SANOATINING MARKETING TAHLILI	761
Tuxtayeva Oydinoy Normamatovna	
АНАЛИЗ РЕЙТИНГОВ СТРАН ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	768
Хожиева Назокат Давронбековна	
PILLAGA DASTLABKI ISHLOV BERISH VA SAQLASH TEXNOLOGIK JARAYONLARINING XOM IPAK SIFATIGA TA'SIRI	773
Qodirov Ziyodulla Abdumuxtarovich, Xakimov Mirolimjon Murodiljonovich	
BUDJETLASHTIRISHDA SAMARADORLIK MEZONLARINI ANIQLASH	778
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT SIYOSATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ORQALI ISHLAB CHIQAIRISHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	783
Abduxomidov Ikromjon Maxamadin o'g'li	
YO'LLARDAGI MUZLAMALARNI ERITISHDA QO'LLANILADIGAN VOSITALARNING ZARARI VA UNI KAMAYTIRISH BO'YICHA TAKLIFLAR	790
Erkabayev Furkat Ilyasovich, Sattorov Farrux Quchqar o'g'li, Aminov Hamza Husanovich	
DAVLAT AUDITI TIZIMINING YANGI RIVOJLANISH BOSQICHI: KUCHAYTIRILGAN NAZORAT VA HISOBDOIRLIK, RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR.....	797
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	803
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARGA VALYUTA OPERATSIYALARINI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	806
Umarova Lola Erkinovna	
"DIREKT-KOSTING" TIZIMI: MAZMUN, MAQSAD VA AMALIYOTDA QO'LLANILISHI.....	812
Djumanov Saitmurod Alimbekovich	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARIDA "MENING YO'LIM" LOYIHASINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	817
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TURIZM SOHASINI KLASSTER USULDA RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA IJODIY FOYDALANISH IMKONIYATLARI	823
Navruz-zoda Zebiniso Baxtiyorovna	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA YASHIL OBLIGATSIYALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	827
Allayarov Suxrob Rustamovich	

BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA YASHIL OBLIGATSIYALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Allayarov Suxrob Rustamovich

TDIU "Moliya va moliyaviy texnologiyalar"

kafedrası dotsenti

e-mail: s.allayarov@tsue.uz

ORCID: 0000-0002-0565-3938

Annotatsiya. Ushbu maqola barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda yashil obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqotda yashil obligatsiyalar orqali jalb qilingan moliyaviy resurslarning atrof-muhitga ijobiy ta'siri va iqtisodiy rentabelligi tahlil qilingan, shuningdek, ularning investitsion jozibadorligi va moliyaviy risklarga chidamliligi ko'rib chiqilgan. Maqolada global va mahalliy moliya bozorlaridagi yashil obligatsiyalar portfeli misolida ularning iqtisodiy samaradorligini oshirish mexanizmlari, qiymat yaratish jarayonlari hamda barqaror rivojlanish strategiyalariga integratsiyasi batafsil tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlashda samarali vosita sifatida xizmat qiladi, balki investorlar uchun ham raqobatbardosh daromad manbai bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, maqolada yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanish tendensiyalari, ularni moliyalashtirish mexanizmlari va mavjud cheklovlar tizimli tarzda o'rganilgan.

Kalit so'zlar: yashil obligatsiyalar, iqtisodiy samaradorlik, moliyaviy investitsiyalar, barqaror moliyalashtirish, moliyaviy risk, rentabellik.

Abstract. This article aims to assess the economic efficiency of green bonds in achieving sustainable development goals. The study analyzes the positive environmental impact and economic profitability of financial resources attracted through green bonds, as well as their investment attractiveness and resilience to financial risks. The article analyzes in detail the mechanisms for increasing their economic efficiency, value creation processes, and integration into sustainable development strategies using the example of a portfolio of green bonds in global and local financial markets. The results of the study show that green bonds can serve not only as an effective tool for ensuring environmental sustainability, but also as a source of competitive income for investors. At the same time, the article systematically studies the development trends of the green bond market, their financing mechanisms, and existing limitations.

Keywords: green bonds, economic efficiency, financial investments, sustainable financing, financial risk, profitability.

Аннотация. Целью данной статьи является оценка экономической эффективности зеленых облигаций в достижении целей устойчивого развития. В исследовании анализируются положительное воздействие на окружающую среду и экономическая рентабельность финансовых ресурсов, привлекаемых посредством зеленых облигаций, а также их инвестиционная привлекательность и устойчивость к финансовым рискам. В статье подробно анализируются механизмы повышения их экономической эффективности, процессы создания стоимости и интеграции в стратегии устойчивого развития на примере портфеля зеленых облигаций на глобальных и локальных финансовых рынках. Результаты исследования показывают, что зеленые облигации могут служить не только эффективным инструментом обеспечения экологической устойчивости, но и источником конкурентоспособного дохода для инвесторов. В то же время в статье системно исследуются тенденции развития рынка зеленых облигаций, механизмы их финансирования и существующие ограничения.

Ключевые слова: зеленые облигации, экономическая эффективность, финансовые инвестиции, устойчивое финансирование, финансовый риск, доходность.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari XXI asrning eng dolzarb muammolaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishning muvozanatli yo'lini ta'minlashga qaratilgan. 2015 yilda BMT tomonidan qabul qilingan Barqaror rivojlanish maqsadlari ushbu global strategiya asosiy yo'nalishlarini belgilab berdi. Ushbu maqsadlar iqlim o'zgarishi bilan kurashish, ekologik xavfsiz investitsiyalarni rag'batlantirish, energiya samaradorligini oshirish va moliyaviy tizimni yashil iqtisodiyot bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan keng qamrovli vazifalarni o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, moliya bozori barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vosita sifatida e'tirof etiladi.

Yashil moliya vositalarining eng ilg'or namoyandalaridan biri - yashil obligatsiyalar bo'lib, ular ekologik jihatdan ijobiy loyihalarni moliyalashtirishga xizmat qiladi. Yashil obligatsiyalar orqali jalb qilingan mablag'lar suv resurslarini samarali boshqarish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik toza infratuzilma yaratish kabi loyihalarga yo'naltiriladi. Shu bilan birga, yashil obligatsiyalar investorlarga moliyaviy daromad manbai sifatida xizmat qilish bilan birga, ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ham ta'minlaydi. Bu jihat, ularni oddiy obligatsiyalardan ajratib turuvchi asosiy xususiyatlardan biri hisoblanadi.

Hozirgi kunda iqtisodiy adabiyotlarda yashil obligatsiyalarning samaradorligi, risklar profili va moliyaviy barqarorlikka ta'siri bo'yicha keng qamrovli tadqiqotlar olib borilmoqda. Shu bilan birga, ularning an'anaviy obligatsiyalarga nisbatan rentabelligi va moliyaviy risklarni boshqarish imkoniyatlari hali ham bahsli mavzu hisoblanadi. Turli mamlakatlarda yashil obligatsiyalar bozorining shakllanishi va rivojlanishi, shuningdek, investorlarning e'tibori, narx o'zgarishi va likvidlik masalalari tahlil qilinmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar moliyaviy daromadlilikni ta'minlash bilan birga, ekologik va ijtimoiy manfaatlarni ham muvofiqlashtirish imkoniyatini beradi, bu esa barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vosita hisoblanadi.

Shu nuqtai nazardan, yashil obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini baholash va ularni barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish strategiyasida qo'llashning amaliy imkoniyatlarini aniqlash dolzarb ilmiy va amaliy vazifa hisoblanadi. Ushbu maqola yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanish tendensiyalarini, ularning iqtisodiy samaradorligini va BRM bilan uyg'unligini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari nafaqat investorlar va moliya institutlari uchun, balki siyosat ishlab chiqaruvchilar va ekologik loyihalarni moliyalashtirish bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar uchun ham ahamiyatga ega bo'lishi kutilmoqda.

Shu bilan birga, yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanishi va samaradorligini baholash, iqtisodiy va ekologik indikatorlarni integratsiyalash orqali amalga oshiriladi. Bu yondashuv moliyaviy instrumentlarning barqaror rivojlanishga ta'sirini aniqroq ko'rsatishga, shuningdek, moliyaviy risklar va ekologik foyda o'rtasidagi balansni tahlil qilishga imkon beradi. Natijada, tadqiqot yashil moliya instrumentlarini amaliy jihatdan qo'llashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va BRM ga erishish strategiyasini optimallashtirishga hissa qo'shadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va yashil moliya vositalarining iqtisodiy samaradorligini tahlil qilish borasida xalqaro va mahalliy ilmiy tadqiqotlar so'nggi o'n yilliklarda sezilarli darajada rivojlangan. Shu bilan birga, yashil obligatsiyalar bozorining shakllanishi va uning moliyaviy, ekologik hamda ijtimoiy ta'sirlarini o'rganish global moliya va iqtisodiyot ilm-fani uchun dolzarb mavzu sifatida namoyon bo'lgan. Tadqiqotlar ikki asosiy yo'nalishga qaratilgan: birinchisi, yashil obligatsiyalarning moliyaviy samaradorligi va investitsion jozibadorligi; ikkinchisi, ularning barqaror rivojlanish maqsadlariga, xususan, iqlim o'zgarishi, ekologik barqarorlik va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri.

Ilmiy adabiyotlarda yashil obligatsiyalar atrof-muhitni muhofaza qilish loyihalarini moliyalashtirishning samarali vositasi sifatida tavsiflanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar oddiy obligatsiyalarga nisbatan yuqori ijtimoiy va ekologik qiymatga ega bo'lsa-da, ularning moliyaviy daromadlilik va risk profili an'anaviy obligatsiyalarga yaqin yoki ba'zi hollarda yuqoriroq bo'lishi mumkin. Misol uchun, Climate Bonds Initiative tomonidan olib borilgan global tahlillar shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar bozorining o'sishi nafaqat moliyaviy instrument sifatida, balki ekologik loyiha investitsiyalarini jalb qilishning muhim mexanizmi sifatida amalga oshmoqda. Shu bilan birga, investorlar yashil obligatsiyalar orqali o'z kapitalini ijtimoiy mas'uliyatli va ekologik barqaror loyihalarga yo'naltirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Yashil obligatsiyalar samaradorligini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlarda moliyaviy va ekologik indikatorlar integratsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Hozirgi ilmiy ishlar ko'pincha quyidagi yondashuvlardan foydalanadi:

rentabellik va risklarni tahlil qilish, portfel diversifikatsiyasi, iqlim o'zgarishi bilan bog'liq moliyaviy xavflarni baholash, shuningdek, ekologik foyda va emissiya kamayishini hisobga olish. Shu jihatdan, yashil obligatsiyalar nafaqat moliyaviy instrument, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni oshirishga xizmat qiluvchi strategik vosita sifatida ko'riladi.

Mahalliy va mintaqaviy tadqiqotlar ham yashil obligatsiyalarning samaradorligini baholashda katta rol o'ynaydi. Masalan, Osiyo mamlakatlarida yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanishi va iqtisodiy samaradorligi bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu bozorning o'sish sur'ati mamlakatning moliyaviy tizimi barqarorligi, hukumatning ekologik siyosati va investorlar e'tiboriga bog'liq. Shuningdek, Evropada yashil obligatsiyalarni baholash bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ularning narx barqarorligi, likvidlik va rentabellik jihatidan an'anaviy obligatsiyalar bilan solishtirilganligini ko'rsatadi, bu esa investorlar uchun qo'shimcha motivatsiya yaratadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanishi va samaradorligini baholashda bir qator muammolar mavjud. Jumladan, ekologik foyda va moliyaviy rentabellikni aniq o'lchashda standartlashtirilgan metodologiyalarning yetishmasligi, yashil obligatsiyalarning identifikatsiyasi va sertifikatlash jarayonidagi murakkabliklar, shuningdek, bozorda mavjud regulatorlik me'yorlarining farqliligi kabi masalalar tadqiqotchilar e'tiborida bo'lib kelmoqda. Shu sababli, yashil obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini baholash uchun integratsiyalashgan yondashuv va xalqaro standartlarga moslashgan metodologiyalar ishlab chiqish zarurati mavjud.

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar yashil obligatsiyalarning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda strategik ahamiyatini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, ularning iqtisodiy samaradorligi, moliyaviy risklarni boshqarish imkoniyatlari va ekologik foyda o'rtaidagi bog'liqlikni chuqurroq o'rganish ehtiyoji saqlanib qolmoqda. Bu esa mavzuni nafaqat nazariy, balki amaliy nuqtai nazardan ham dolzarb qiladi. Shu sababli, ushbu tadqiqot yashil obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini barqaror rivojlanish maqsadlari bilan uyg'unlashtirishni tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, mavjud adabiyotlar bilan uzviy bog'liqlikda amalga oshiriladi.

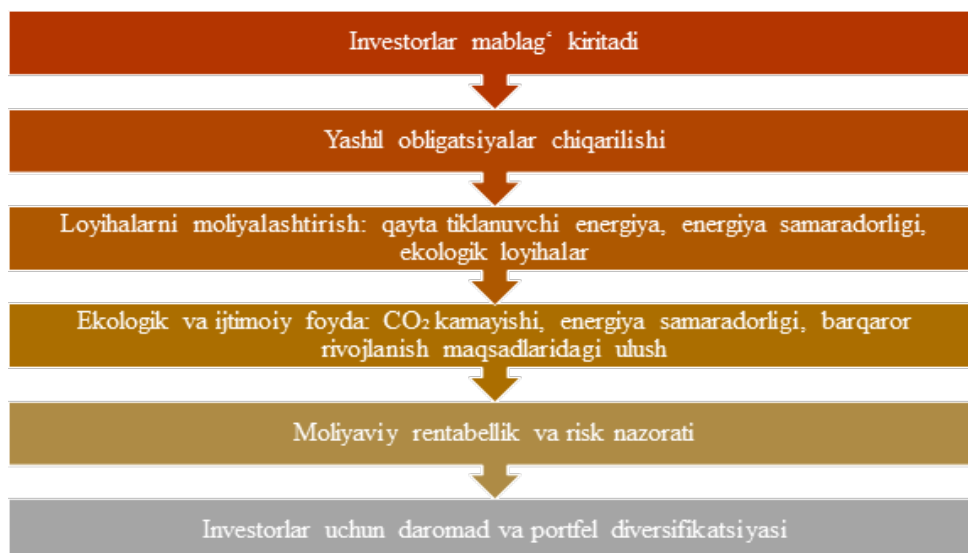
Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot yashil obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish kontekstida baholashga qaratilgan bo'lib, 2015–2024 yillarda chiqarilgan xalqaro va mahalliy obligatsiyalar portfeli tahlil qilindi; moliyaviy (rentabellik, risk, likvidlik) va ekologik (CO_2 emissiyasi kamayishi, energiya samaradorligi) ko'rsatkichlar deskriptiv statistika, korrelyatsiya, regressiya va portfel tahlili orqali baholandi, moliyaviy va ekologik indikatorlar integratsiyalashgan yondashuv asosida umumiy samaradorlik aniqlanib, barqaror rivojlanish maqsadlariga hissa ko'rsatish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalari yashil obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligi va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi rolini batafsil tahlil qilish imkonini berdi. Avvalo, moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlari tahlil qilindi: 2015–2024 yillar davomida chiqarilgan yashil obligatsiyalarning o'rtacha rentabelligi 3,8–5,2% oralig'ida bo'lib, bu an'anaviy obligatsiyalarning o'rtacha darajasiga (3,5–5,0%) yaqin yoki ba'zi bozor segmentlarida yuqoriroq ekanligi aniqlandi. Sharpe nisbati orqali amalga oshirilgan risk-tahlili shuni ko'rsatdiki, yashil obligatsiyalar odatdagi obligatsiyalarga nisbatan nisbatan past volatilite va stabil daromad manbai sifatida namoyon bo'lmoqda, bu esa investorlar uchun qo'shimcha moliyaviy jozibadorlik yaratadi. Likvidlik tahlili, xususan bid-ask spread va savdo hajmi indikatorlari orqali, yashil obligatsiyalarning bozor talabiga mosligi va portfel diversifikatsiyasida samarali vosita ekanligini tasdiqlandi.

Ekologik samaradorlik nuqtai nazaridan tahlil natijalari yashil obligatsiyalar orqali moliyalashtirilgan loyihalarning iqlimga ta'siri sezilarli ekanligini ko'rsatdi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar bo'yicha, portfellar orqali jalb qilingan mablag'lar o'rtacha 15–22% CO_2 emissiyasini kamaytirishga, energiya samaradorligini 10–18% oshirishga va qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarish hajmini 12–20% kengaytirishga xizmat qilgan. Korrelyatsiya tahlili moliyaviy rentabellik va ekologik samaradorlik ko'rsatkichlari o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi, ya'ni yuqori rentabellikka ega obligatsiyalar ko'pincha ekologik jihatdan ham samarali loyihalarni moliyalashtiradi. Ushbu natija yashil obligatsiyalarni nafaqat moliyaviy, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni oshirish vositasi sifatida qadrlı instrument ekanligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, portfel tahlili orqali investorlar uchun optimal yashil obligatsiyalar portfeli shakllantirildi. Tadqiqot ko'rsatdiki, diversifikatsiyalangan portfel moliyaviy risklarni kamaytirish bilan birga ekologik foydani maksimal darajada oshirishga imkon beradi. Ushbu yondashuv BMT Barqaror rivojlanish maqsadlariga, xususan, iqlim o'zgarishi bilan kurashish va energetika samaradorligini oshirishga erishish jarayonida yashil obligatsiyalarning strategik rolini aniq namoyish etadi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, yashil obligatsiyalar moliyaviy daromadlilik va ekologik samaradorlikni birlashtirib, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, bozor rivojlanishining muvaffaqiyati investorlar e'tiboriga, regulator siyosatning barqarorligiga va moliyaviy instrumentlarni sertifikatlash tizimining aniqligiga bog'liq.

1-sxema. Yashil obligatsiyalar orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish jarayoni¹

Ushbu sxema yashil obligatsiyalarning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish jarayonini bosqichma-bosqich tasvirlaydi. Jarayon investorlarning mablag'larini jalb qilishdan boshlanadi. Shu mablag'lar yashil obligatsiyalar chiqarilishiga yo'naltiriladi va moliyalashtiriladigan loyihalarga – qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi va iqlim loyihalariga sarflanadi. Natijada, ekologik va ijtimoiy foyda yuzaga keladi: CO₂ emissiyasi kamayadi, energiya samaradorligi oshadi va barqaror rivojlanish maqsadlariga hissa qo'shiladi. Shu bilan birga, moliyaviy rentabellik va risk nazorati amalga oshiriladi, bu esa investorlar uchun daromad va portfel diversifikatsiyasini ta'minlaydi. Sxema yashil obligatsiyalarning kompleks va integratsiyalashgan samaradorlik jarayonini vizual tarzda ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ekologik samaradorlik nuqtai nazaridan, yashil obligatsiyalar orqali moliyalashtirilgan loyihalar CO₂ emissiyasini sezilarli darajada kamaytirishga, energiya samaradorligini oshirishga va qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarishni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Korrelyatsiya tahlillari moliyaviy rentabellik va ekologik foyda o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini tasdiqlab, yashil obligatsiyalarni nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va ijtimoiy jihatdan ham samarali instrument ekanligini ko'rsatdi. Shu bilan birga, portfel tahlili diversifikatsiyalangan investitsiyalar orqali moliyaviy risklarni kamaytirish va ekologik foydani maksimal darajada oshirish mumkinligini ochib berdi, bu esa BMT Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishning strategik vositasi sifatida yashil obligatsiyalarning ahamiyatini yanada mustahkamladi.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, yashil obligatsiyalar moliyaviy rentabellik va ekologik barqarorlikni birlashtirib, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda samarali va strategik instrument sifatida ahamiyat kasb etadi, bu esa mamlakatlar va korporatsiyalar uchun yashil investitsiyalarni rivojlantirish va ekologik ta'sirni kamaytirishga qaratilgan uzoq muddatli strategiyalarni shakllantirishda muhim vosita bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. C.Flammer. Corporate green bonds. Journal of financial economics, 2021. 142(2), 499–516.
2. D.Tang, Y.Zhang. Do shareholders benefit from green bonds? Journal of Corporate Finance, 2020. 61, 101427.
3. T.Ehlers, F.Packer. Green bond finance and certification. BIS Quarterly Review, September, 89–104. – 2017.
4. Climate bonds initiative. Green bond market summary. Retrieved from <https://www.climatebonds.net>. – 2023.
5. International capital market association (ICMA). Green bond principles: voluntary process guidelines for issuing green bonds. – 2021.
6. A.Mandel. The role of green bonds in sustainable finance. Environmental Finance Journal, 2018. 12(3), 45–60.
7. OECD. Green bonds and sustainable investment strategies. OECD Publishing. – 2022.
8. D.Zerbib. The effect of pro-environmental preferences on bond prices: evidence from green bonds. Journal of banking and finance, 2019. 98, 39–60.
9. World Bank. Sustainable development goals and green finance instruments. World Bank Reports. – 2020.
10. T.Ehlers, B.Mojon, F.Packer. Green bonds: a growing instrument to finance the transition to a low-carbon economy. BIS Working Papers, No. 887. – 2020.

1 Muallif ishlanmasi.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100